

TÍÐARGREIN

Framhald av síðu 19

Okkurt kundi verið betur

Tá eitt landsstýri verður skipað og samgonguskjal skrivað er tað neyvnan nakar, sum er heilt samdur við allar ásetingarnar í tí. Tað, sum hetta landsstýri hevur framt ella er í ferð við at fremja eri eg fyri rættiliga stóran part samdur við. Men kortini er okkurt, sum eg ikki heilt kann góðtaka. Eg havi nevnt tað fyrr, og nú málið er avgreitt vil eg nevna tað eina ferð afturat, avtøkuna av Landsbankanum haldi eg ikki vera klókt at fremja. Allur bankasektururin, bæði i Europa, í Danmark og fyri sovítt í Føroyum eisini, er í einum slagi av koma. Fyri stóran part virka bankarnir ikki, teir niðurpína vinnulivið, teir eru eisini byrjaðir at biðja um umberingar (dømi Danske Bank) og figgjareftirlitini virka mangan á løgnan hátt. ES er í ferð við at stovna sítt eigna felags figgjareftirlit, Danmark er í iva, um teir skulu vera við í hesum. Føroyar eru uttanfyri ES, men undirlagt danska eftirlitinum. So stóðan er beinleiðis fløkjaslig. Hóast Landsbankin ikki er fullkomin, so hevur hann tó ávísan týðning, og ger ikki nakran skaða. Undir verandi umstøðum hevði tað tí verið skilabetri at arbeitt við útbygging av Landsbankanum.

Eitt annað mál frá samgonguskjalinum, sum eg eri beinleiðis ósamdur við, er spurningurin um ríkisstuðulin. Soleiðis sum eg skilji løgmann, hevur hann uppgivið at fáa stuðulin hækkaðan. Tað er at gleðast um. Hann hevur eisini í Ólavsskúruðuni sagt frá, at hann droymir um einar meiri sjálvstøðugar Føroyar. Prístalsviðgerðin av stuðlinum er eisini skaðilig, men hon telur ikki so nógv í fyrsta umfari. Vónandi heldur hon ikki fram so leingi.

Samanlagt meti eg, at tað hevur gingið framá í Føroyum tað seinasta árið. Og tað er mín vón, at tað heldur fram. Eitt sum eg kortini ikki haldi hevur gingið framá er tjakmentanin í Føroyum. Nøkur lesarabrøv hava beinleiðis eitt ljótt orðalag, tað er so, hvat tað er. Men tað vánaligasta eru allar tær ymisku viðmerkingarnar, sum koma á face book til greinar og tíðindi á teim ymisku portalunum. Tær flestu av teimum eru ikki annað enn persónlig ljót álöp, serliga á politikarar. Viðmerkingarnar siga meiri um viðmerkjaran enn um tann teir loypa á. Vónandi fer hetta at batna í komandi ári, so vit kunnu fáa tjak og orðaskifti á einum væl hægri støði.

Eg skal enda við at ynskja øllum heima á landi eitt gott og vælsignað komandi ár.

TÍÐARGREIN

Søgan um eina und og ein viðvendum

Fiskivinnutingið og frágreiðingin til aðalorðaskiftis á lögtingi um fiskivinnuna hava strikað undir: At umsitingin av lógini um vinnuligan fiskiskap hevur verið í stríð við lógina, við endamálini og við rættarligar grundreglur. At umboð fyri vinnuna eru væl frammanfyri politisku skipanina í hugsanum um fiskivinnupolitikkin. Og at allur veruleikin um tilfeingisgjöld, vinnuliga kapping og búskaparligt avkast til samfelagið, er skeiklaður og viðvendum

HØGNI HOYDAL

16. november skipaði Fiskimálaráðið fyri fiskivinnutingi á Hotel Føroyum í Havn. Høvuðsdenturin varð í skránni og framløgunum lagdur á at fáa fram sjónarmiðini hjá vinnuni – serliga umboðum fyri veiðiflotan og fyri peningastovrnarnar. Men eisini umboð fyri manningarfeløgini og aðrir serfrøðingar høvdu innlegg og viðmerkingar. Í hesum sambandi komu nógv ymisk sjónarmið og evni á borðið, sum til dømis: Týðningurin av fiskiflotanum sum arbeiðspláss. Hvussu áhugin er fyri fiskivinnuni millum ungdomin. Hví búskaparligu úrslitini bæði til arbeiði og kapital eru so ymisk – og hvussu úrslitini eru hjá ymsu skipabólkunum. Týðningurin av burðardyggar veiði og hvussu fiskidagar/kvotur skulu ásetast. Um hvussu fiskidagaskipanin hevur eydnast undir Føroyum. Um “sovandi veiðiloyvi”. Um útlendskan kapital og áhugan at keypa seg inn í flotan og áhugan at keypa seg inn í flotan og veiðiloyvini. Um vantandi söluliðið, og at útróðrarmenn framvegis ikki fáa betri prís fyri góðsku og væl hagreiddan fisk. Um leiklutin há figgingarstovnunum. Og um hugtakið fólksins ogn, tilfeingisrentuna, og hvør skal hava hana.

Nakrar niðurstøður frá fiskivinnutinginum

Fiskivinnutingið prógvaði, at ongin greið mál eru sett frá politiska myndugleikanum í sambandi við arbeiðið at endurskoða fiskivinnupolitikkin, lógina og umsitingina. Og tí er nærum ógjørligt hjá embætisfólki, serfrøðingum og vinnu

at geva svar, útvega hagtøl, og gera haldgott tilfar og uppskot til loysnir frameftir. Orðaskiftið fer tí í nógvær ymsar ættir, og týðningarmiklir partar verða lítið og onki viðgjørdir.

Kortini vóru innlegg og orðaskifti, ið høvdu rættiliga greiðar og álvarsligar niðurstøður:

1. Lógin um vinnuligan fiskiskap hevur verið umsitin í stríð við lógina og endamálini við henni – og hon hevur verið umsitin í stríð við fyrisitingarligar grundreglur og rættartrygd. M.a. metti Halgir Winther Poulsen í sínum fyrilestri, at kunngerðin um makrelfiskiskapin fyri 2012 var sera ivasom og helst í stríð við lógina um vinnuligan fiskiskap og fyrisitingarlóg.
2. Stovnsrøktin av botnfiskastovnunum og reguleringin av veiðitrýstinum, er farin heilt av lagi við politiskum avgerðum. Atli Gregersen hevði eitt brennandi innlegg um hetta og vísti enn einaferð á, at stovnsmetingar og fiskifrøðilig ráðgeving mugu fylgjast í áseting av fiskidøgum ella kvotum. Umboð fyri vinnuna tóku sum heild undir við, at fyri at áseta veiðitrýstið (fiskideyðatalið) rætt, sama hvør skipan verður nýtt, má hetta byggjast á ráðgevingini hjá fiskifrøðingum. Einasti, sum mótmælti harðliga, var ein lögtingsmaður, sum eisini er fyrrverandi landsstýrismaður í fiskivinnumálum.
3. Umboð fyri peningastovrnarnar

løgdu stóran dent á, at teir ikki bert figgja virðið á veiðitólinum, men at teir figgja eisini virðið á loyvunum. Tí legga teir trý st á at fáa so long fiskirættindi til skipini, sum gjørligt, ið so eisini skulu kunna seljast, umsetast og pant takast í loyvunum. Men onnur vístu á, at hetta bert skapar øktan váða og spekulasjon. Víst varð á, at tilfeingisrentan og tilfeingisgjöld eru longu sera stór í Føroyum. Handilin við loyvum hevur gjørt, at tilfeingisrentan og tilfeingisgjöldini higartil eru farin beinleiðis í privatar lummar. So-statt er ikki talan um, at vinnan ikki rindar tilfeingisgjald. Tað ger hon, men tað fer til tey, sum finga veiðiloyvini upprunaliga fyri einki og sum selja loyvini. Víst varð eisini á, at orsökkin til, at áhugin hjá útlendingum er so stórir at keypa seg inn í føroysk skip og loyvir er, at tilfeingisrentan er stór. Varð tilfeingisrentan tikin inn í landskassan, so hevði áhugin hjá útlendingum minkað burtur at uppkeypa skip og loyvir í Føroyum bert til tess at leggja seg á rættindini. Yvirhøvur tóktust umboð fyri vinnuna ikki at avvísa gjöld fyri tann brúksrættin reiðariini hava, men tey førdu fram, at hetta skuldi verða skatting av staðfestum, yvirnormalum profitti.

Frágreiðingin til aðalorðaskiftis á tingi

Tann frágreiðingin, ið landsstýrismaðurin legði fyri tingið til aðalorðaskiftis, er eisini eyðkend av, at ongin verulig eftirmeting er gjørd av fiskivinnupolitikkinum og av lógini um vinnuligan fiskiskap. Frágreiðingin er tí eisini eyðkend av vantandi upplýsingum og tilfari til at viðgera teir stóru politisku spurningarnar:

- Hagtøl vanta um til dømis veiðitøl og stovnsmetingar, og ongi boð eru uppá, hvussu veiði-

trýsið eigur at verða ásett.

- Hagtøl og metingar eru ikki tøk um skipasølu og sølu av veiðiloyvum ella ognarviðurskiftum í flotanum – t.e. hvussu nógv er rindað í tilfeingisgjaldi á privata marknaðinum seinastu 10-12 árin?
- Ongi hagtøl ella metingar eru um útlendskan kapital, og hvønn leiklut hann hevur í føroysku fiskivinnuni.
- Ongi hagtøl ella metingar eru um sáttmálaviðurskifti og manningarstøðuna í føroyska flotanum.
- Ongi hagtøl ella metingar eru um figging og kapitalkostnaðin í føroyska flotanum.
- Ongi hagtøl ella metingar eru um tilfeingisrentuna og tey tilfeingisgjöld, ið longu verða goldin umvegis keyp, sølu og lánsavtalur í veiðiflotanum.

Høvdu vit havt hesi tøl og hetta tilfar, hevði uttan iva verið stórir og greiður meiriluti fyri broytingum umgangandi.

Vit mugu seta ein greiðan setning!

Embætismannabólkar kunnu ikki gera uppskot til nýskipan av einum stórum lógarøki uttan at politiski myndugleikin hevur givið teimum greiðan arbeiðssetning. Er tilíkur setningur givin, ber til at finna fram til tøkniligar loysnir og at meta um avleiðingarnar av hesum loysnum.

- Sigur, t.d. politiski myndugleikin, at arbeiðssetningurin er at seta á stovn eina skipan, har brúksrætturin verður latin loyvishavarum til æviga tíð, so ber til at lýsa avleiðingarnar av hesum.
- Um politiski myndugleikin sigur, at loyvishavararnir einki skulu gjalda fyri loyvi, og frítt kunnu selja tey til hægstbjóðandi, so ber til at lýsa avleiðingarnar av tí.
- Ella um politiski myndugleikin